

ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР БОРАИ ЭНЕРГЕТИКА

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2000, №11, мод.504; соли 2005, №12, мод. 633; соли 2007, №6, мод. 436; №7, мод. 672; соли 2009, №9-10, мод.549; соли 2011, №6, мод. 440; соли 2013, №7, мод., 526; ҚҶТ аз 28.12.13с., № 1054)

Қонуни мазкур принципҳои асосии ташкилию ҳуқуқӣ ва тарзу усулҳои танзими фаъолияти хоҷагиро дар соҳаи энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд.

БОБИ 1. МУҚАРРАОТИ УМУМӢ

Моддаи 1. Мақсади Қонуни мазкур

Мақсади Қонуни мазкур аз таъмини ҳуқуқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси механизмҳои бозоргонӣ, институтсионалӣ ва иттилоотӣ ба хотири тараққиёти бозғитимодии он ва ҳимояи манфиатҳои истеъмолкунандагони энергия иборат аст.

Моддаи 2. Мафҳумҳои асосӣ

Дар Қонуни мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

энергетика - соҳаи иқтисодист, ки чустуҷӯ, истихроҷ, истехсол, тачдид, интиқол, ниғаҳдорӣ, расонидан, тақсимот ва истеъмоли захираҳои энергетикӣ ва энергияро дар бар мегирад;

комплекси сӯзишвории энергетикӣ - маҷмӯи бо ҳам алоқаманди соҳаҳои иқтисодӣ, ки дар системаҳои гидроэнергия ва гарминстехсолкунанда, ангишт, нафт, газистихроҷ, интиқол ва коркардкунанда, барқтаъминкунанда ва баркестифодабаранда, инчунин зерсистемаҳои минтақавӣ ва дигар объектҳои энергетикӣ, ки сарфи назар аз шакли моликият фаъолият менамоянд; (Қ ҶТ аз 16.10.09с, №556)

соҳаи энергетика - қисми таркибии энергетика, ки бо яке аз намудҳои захираҳои энергетикӣ ва энергия вобаста аст;

корхонаи энергетикӣ - ин шахси ҳуқуқиест, аз ҷумла аз субъектҳои монополияи табиӣ сарфи назар аз шаклҳои моликиятшон, ки ба як ё якчанд намуди фаъолият дар энергетика машғул аст;

объекти энергетика - ин иншооти махсусест, ки барои истехсол, тачдид, интиқол, ниғаҳдорӣ, расонидан ва тақсими захираҳои энергетикӣ ва энергия таъин шудааст;

фаъолият дар энергетика, хизматрасонии энергетикӣ - ин истехсол, интиқол, расонидан, тақсимот, ниғаҳдорӣ, коркард, тачдид, фурӯши энергия, захираҳо ва маҳсулоти энергетикӣ мебошад;

захираи энергетикӣ - ҳомили энергия, ки дар айни замон ё дар оянда метавонад мавриди истифодаи самарабахш қарор гирад. Он чунин тақсимбандӣ мешавад:

а) захираҳои энергетикӣ барқароршаванда - ин захираҳои мебошанд, ки ба таври табиӣ ба вучуд омада, доимо аз нав пайдо мешаванд (гармии офтоб, ҷараёни табиӣ обу ҳаво, обҳои геотермалӣ ва биомассаҳо) ва ба намудҳои дигари энергия мубаддал шуда метавонанд;

б) захираҳои аввалияи энергетикӣ - захираҳои табиӣ, ки метавонанд бевосита чун сӯзишворӣ истифода шаванд (нафт, гази табиӣ, ангишт) ё мавриди истехсоли намудҳои гуногуни энергия қарор гиранд;

в) захираҳои энергетикӣ дуҷумдараҷа - захираҳои мебошанд, ки ба шакли маҳсулоти иловагӣ дар ҷараёни истехсолоти асосӣ ба даст меоянд;

маҳсулоти энергетикӣ - намудҳои мухталифи сӯзишворӣ, маҳсулоти нафт, энергияи қувваи барқ ва гармӣ, ки аз ҳама гуна намудҳои захираҳои энергетикӣ истехсол мешаванд;

истеъмолкунандагон дар энергетика - ҳама шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки энергия ва захираҳои энергетикиро меҳаранд ва бе мақсади аз нав фурӯхтан онҳоро истифода мебаранд;

истехсолкунандагон дар энергетика - шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ қатъи назар аз шакли моликиятшон, ки барои онҳо ҳамаи захираҳои энергетикӣ ва энергия маҳсулоти молӣ мебошанд;

сарфачӯии энергия - истифодаи оқилона ва кам кардани талафот дар ҷараёни истехсол, тачдид, интиқол ва истеъмоли энергия мебошад;

консессия - шартнома дар бораи ба сармоягузори ватанӣ ва хориҷӣ тибқи шартҳои муайян муваққатан барои истифода додани объектҳои давлатӣ бо ҳуқуқи фаъолият намудан дар комплекси сӯзишвории энергетикӣ.

Моддаи 3. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи энергетика

Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи энергетика ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур, дигар санадҳои меъриӣ ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, иборат мебошад. (ҚҶТ аз 22.07.13с. №998)

БОБИ 2.

ТАНЗИМИ ДАВЛАТӢ ДАР СОҲАИ ЭНЕРГЕТИКА

Моддаи 4. Сиёсати давлатӣ дар соҳаи энергетика

Мақсадҳои асосии давлат дар соҳаи энергетика аз инҳо иборат аст:

- таъмини боътимод ва сифатноки эҳтиёҷоти рӯзафзуни ҷумҳурӣ ба захираҳо ва маҳсулоти энергетикӣ ва кафолати амнияти энергетикӣ кишвар;

- таъмини хифзи муҳити зист ва аҳоли аз таъсири зараровари фаъолият дар соҳаи энергетика;

- муҳайё намудани шароити зарурӣ барои пайгири нагузаштани энергетика ба муносибатҳои бозоргонӣ, ҷалб намудани сармоягузори ватанӣ ва хориҷӣ ба он, ба корхонаҳои энергетикӣ додани мустақилияти иқтисодӣ ва таъмини тараққиёти онҳо дар асоси рақобати бозоргонӣ;

- баланд бардоштани самаранокии фаъолияти комплекси сӯзишвории энергетикӣ дар асоси ҷорӣ намудани технологияҳои пешқадам, сарфачӯии энергия, **истифодаи манбаҳои барқароршавандаи энергия**, кам кардани ҳароҷоти нисбии захираҳои энергетикӣ дар истеҳсоли маҳсулоти умумии миллий.

(ҚҚТ аз 28.06.11с. №727).

Моддаи 5. Усулҳои танзими давлатӣ дар соҳаи энергетика

Танзими давлатӣ дар соҳаи энергетика ба воситаи таъмини ҳуқуқӣ, **ичозатномадихӣ**, андозситонӣ, қарздиҳӣ, маблағгузорӣ, таъмини сиёсати сармоягузорӣ, иҷтимоӣ, илмию техникӣ ва назорати иҷроиши қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар корхонаҳои комплекси сӯзишвории энергетикӣ сурат мегирад.

(ҚҚТ аз 28.12.13с., № 1054)

Иҷозатномадихӣ фаъолият дар соҳаи энергетика тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иҷозатномадихӣ ба баъзе намудҳои фаъолият» анҷом дода мешавад.

Лоихаҳо ва барномаҳои энергетикӣ барои сохтани объектҳои азим ба таври ҳатмӣ аз экспертизаи давлатӣ мегузаранд, ки тартиби гузаронидани онро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд.

Моддаи 6. Салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар энергетика

Салоҳиятҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар энергетика чунинанд:

таъмини нақши асосии давлат дар тараққиёти энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон; **(ҚҚТ аз 28.12.13с., № 1054)**

идораи комплекси сӯзишвории энергетикӣ дар асоси ҷорӣ намудани механизмҳои бозоргонии фаъолияти он;

фароҳам овардани шароит барои соҳибкории озод ва рушди ҳамаи шаклҳои моликият дар комплекси сӯзишвории энергетикӣ дар фазаи пешрафти муносибатҳои бозоргонӣ;

мусоидат намудан ба иштироки сектори хусусӣ дар комплекси сӯзишвории энергетикӣ, кӯмак ба дастгирии рақобат дар сохтмон, барқарорсозӣ ва истифодаи корхонаҳо ва дар соҳаҳои он;

муқаррар намудани тартиби гузаронидани экспертизаи давлатии лоихаҳои энергетикӣ ва барномаҳои сохтмони объектҳои азими энергетикӣ;

консессия дар соҳаи энергетика;

гузаронидани сиёсати нарх ва тариф дар комплекси сӯзишвории энергетикӣ;

бурдани назорат оиди истифодаи захираҳои энергетикӣ аввалия ва барқароршаванда ва нигоҳдорӣ онҳо;

муҳайё намудани шароити зарурӣ барои ташвиқи сармоягузорӣ дар комплекси сӯзишвории энергетикӣ;

қабули ҷораҳои фаврӣ барои таъмини истеъмолкунандагон бо захираҳои энергетикӣ ва энергия дар вазъияти бӯхронӣ ва фавқуллода, дар ҳолатҳои зарурӣ ҷорӣ намудани маҳдудияти муваққатӣ дар истифодабарии онҳо;

ҳамоҳангсозии фаъолияти байналмилалӣ дар соҳаи энергетика;

тасдиқ ва назорат оиди амалӣ гаштани барномаҳо:

- тараққиёти комплекси сӯзишвории энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- оид ба стандартизатсиякунонӣ, амният ва ҳимояи истеъмолкунандагон, хифзи муҳити зист аз таъсири манфии фаъолият дар соҳаи комплекси сӯзишвории энергетикӣ;

- оид ба ғайриниҳисорӣ ва реструктуризатсия-кунонии корхонаҳои соҳаҳои комплекси сӯзишвории энергетикӣ;

- оиди сарфачӯии энергия;

- **ичрои дигар салоҳиятҳои, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст.**

Моддаи 7. Ваколатҳои мақомҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи энергетика

Мақомоти ваколатдори давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи энергетика (минбаъд-мақомоти ваколатдор) аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Низомномаи мақомоти ваколатдор ва сохтори онро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ менамояд.

Ваколатҳои мақомоти ваколатдор инҳо мебошанд:

таъбиқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи энергетика;

ба нақшагириӣ ва пешбинии самти талабот ва пешниҳодот ба ҳамаи намудҳои захираҳои энергетикӣ ва энергия барои ба ҳисоб гирифтани ва минбаъд даровардани тағйирот ба барномаҳои амал;

гузаронидани баҳодихӣ ба талаботи инвеститсионӣ ва муайян намудани манбаъҳои эътимодноки маблағгузорӣ ва сармоя;

омӯзиши фаъолияти корхонаҳои энергетикӣ бо мақсади мунтазам гузаштани онҳо ба муносибатҳои бозоргонӣ;

мусоидат барои дохилшавии мунтазами инвеститсияҳои хусусӣ ба комплекси сӯзишвории энергетикӣ ва зиёдшавии захираҳои энергетикӣ маҳаллию алтернативӣ, **ва барқароршаванда** аз ҷумла

тавассути танзими идоракуни, сохибии захираҳои дуумдараҷа ва маҳсулоти энергетикӣ дар сатҳи истеъмолкунандаи ниҳой;

мусоидат ба тараққиёти рақобат, таъмини имкониятҳои баробар ва шароит барои фаъолияти корхонаҳои энергетикӣ шаклҳои мухталифи моликият;

амалӣ намудани назорат оид ба риояи шарту талаботи иҷозатномавӣ

таҳия ва татбиқи барномаҳо:

- оид ба тараққиёти комплекси сӯзишворию энергетикӣ;

- оид ба стандартизатсиякунонӣ, беҳтарӣ ва ҳимояи истеъмолкунандагон, ҳифзи муҳити зист аз таъсири манфии фаъолият дар соҳаҳои комплекси сӯзишворию энергетикӣ;

- оид ба сарфаҷӯии энергия;

- **оид ба истифодабарии манбаъҳои барқароршавандаи энергия;**

- **ичрои дигар ваколатҳое, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст.**

(ҚҶТ аз 28.06.11с. №727).

Моддаи 8. Комиссияи машваратии байниидоравӣ оид ба энергетика (Хориҷ карда шуд, тибқи Қ ҶТ аз 16.10.09с, №556).

Моддаи 9. Ваколатҳои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар комплекси сӯзишворию энергетикӣ

Ваколатҳои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар комплекси сӯзишворию энергетикӣ тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мегарданд.

БОБИ 3.

ХУСУСИЯТҲОИ ФАЪОЛИЯТ ДАР ЭНЕРГЕТИКА

Моддаи 10. Идоракунии корхонаҳои энергетикӣ

Ба корхонаҳои комплекси сӯзишворию энергетикӣ дар идоракунии фаъолияти хоҷагию истеҳсоли мустақилият дода мешавад.

Ҷама намуди фаъолияти корхонаҳои комплекси сӯзишворию энергетикӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода мешавад.

Моддаи 11. Ҳимояи ҳуқуқҳои моликияти корхонаҳои энергетикӣ

Корхонаҳои энергетикӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд дар асоси гуногуншаклии моликият (давлатӣ, хусусӣ, саҳомӣ, омехта ва муштарақ) таъсис ёбанд ва амал кунанд.

Моликони корхонаҳои энергетикӣ дар назди Қонун баробаранд ва аз ҳимояи баробари Конститутсия ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бархӯрдоранд.

Давлат ба таъбири (дискриминатсия) корхонаҳои энергетикӣ, сарфи назар аз шакли моликияташон роҳ наметадҳад.

Моддаи 12. Ҳимояи манфиатҳои истеъмолкунандагони энергия

Манфиатҳои истеъмолкунандагони энергия тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳифз карда мешаванд.

Моддаи 13. Масъалаҳои маблағгузорӣ дар энергетика

Дар соҳаи энергетика маблағгузорӣ метавонад аз ҳисоби манбаъҳои давлатӣ, хусусӣ ва хориҷӣ таъмин гардад.

Моддаи 14. Сармоягузори ватанӣ ва хориҷӣ дар энергетика

Ҷалб намудани *сармояи ватанӣ ва хориҷӣ* дар энергетика мутобики қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ мегардад. Захираҳои энергетикӣ ба сармоягузори ватанӣ ва хориҷӣ ба истифодаи мӯҳлатнок, тибқи шартномаҳои тарафайн дода мешаванд. (Қ ҶТ аз 16.10.09с, №556), (ҚҶТ аз 28.12.13с., № 1054)

Барои сармоягузори ватанӣ ва хориҷӣ дар энергетика тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон имтиёзҳои андоз ва дигар имтиёзҳо муқаррар шуда метавонанд. (Қ ҶТ аз 16.10.09с, №556).

Моддаи 15. Нархгузорӣ дар соҳаи энергетика

Нархҳо ва тарифҳо ба маҳсулот ва хизматрасонии энергетикӣ ба таври озод (шартномавӣ) муқаррар мешаванд, ба истиснои ҳолатҳое, ки дар қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд.

Бо мақсади ҳавасмандгардонӣ ва дастгирии сармоягузори ватанӣ ва хориҷӣ, хангоми азхудкунӣ ва истифодабарии захираҳои электроэнергетикӣ, харидории электронергияи зиёдатӣ, мақомоти ваколатдор оид ба танзими фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ метавонанд нархҳо ва тарифҳои дигарро, ба истиснои нархҳо ва тарифҳои *нерӯи барқ ва гармӣ* муқаррар намоянд. (Қ ҶТ аз 16.10.09с, №556). (ҚҶТ аз 28.12.13с., № 1054)

Нархҳо ва тарифҳои *нерӯи барқ* ва *гармӣ* бо пешниҳоди мақоми ваколатдор аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешаванд. (ҚҶТ аз 28.12.13с., № 1054)

Моддаи 16. Консессияҳо дар энергетика

Хукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон стансияҳои барқӣ ва гармӣ, шабакаҳои магистралӣ ва тақсимкунандаи қувваи барқ, ва иншооти хизматрасони онҳо, хатҳои интиқоли нафту газ, корхонаҳои хоҷагии таъминкунандаи гази табиӣ ва моеъ, объектҳои нафту газ, майдонҳои перспективии дорои нафту газро ба концессия дода метавонад.

Додани концессия ба **сармоягузорию ватанӣ ва хориҷӣ** барои кашф, истихроҷ ва истифодаи захираҳои энергетикӣ ва пешбурди дигар фаъолият дар комплекси сӯзишворию энергетикӣ дар асоси шартномаҳои концессионӣ сурат мегирад.

Моддаи 17. Истифодаи замин дар соҳаи энергетика

Истифодаи замин дар соҳаи энергетика мутобиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. (ҚҶТ аз 22.07.13с.№998)

Моддаи 18. Корхонаҳои давлатии энергетика

Корхонаҳои давлатии энергетикӣ фаъолияти худро дар асоси тижорат ба сифати воҳидҳои мустақили хоҷагӣ, бо усули бастанӣ шартнома бо **мақомоти ваколатдор** анҷом медиҳанд. Чунин шартномаҳо нисбат ба корхонаи давлатии комплекси сӯзишворию энергетикӣ пешбинӣ менамоянд:

- мақоми зарурии корпоративӣ ва тижоратии он;
- нақша-қадвали корҳои тижоратикунони он;
- дараҷаи мустақилияти молиявӣ ва идоракунии он;
- стандартҳо ва меъёрҳои кор ва тобеияти роҳбарияти он;
- усул ва тартиби таҳияи сохтори ҳисоботдиҳии он, аз ҷумла ҳисоботдиҳии алоҳида барои воҳидҳои мухталифи амалкунандаи он, муайян намудани арзиши амвол ва ҳиссачудокунӣ барои хӯрдашавии он;
- муайян кардани кор ва хизматрасонӣ, ки барои эҳтиёҷоти давлат иҷро мешаванд ва арзиши онҳо;
- нишондиҳандаҳои нақшавии солонаи молиявӣ ва истеҳсолӣ.

БОБИ 4. МУҚАРРАТОИ ХОТИМАВӢ

Моддаи 19. Назорати давлатии энергетикӣ

Барои таъмини назорат аз тарафи шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ риоя шудани **регламентҳои техникӣ** ва стандартҳои муқарраргардида, меъёрҳо ва қоидаҳо дар чараёни истеҳсол, интиқол, таҷдид, ниғаҳдорӣ, истеъмоли захираҳо ва маҳсулоти энергетикӣ, дар истифодаи объектҳо, иншоот, таҷҳизот дар энергетика мувофиқи тартиби муайяншудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон назорати давлатии энергетикӣ ташкил мешавад. (ҚҶТ аз 28.12.13с., № 1054)

Назорати давлатии энергетикӣ аз тарафи мақомоти махсусгардонидашудаи давлатӣ гузаронида мешавад.

Моддаи 20. Ҷавобгарӣ барои риоя накардани Қонуни мазкур

Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки муқаррароти Қонуни мазкурро риоя намекунад, мутобиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд. (ҚҶТ аз 22.07.13с.№998)

Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, 29 ноябри соли 2000,
№ 33

Э. РАҲМОНОВ

**ҚАРОРИ МАҶЛИСИ НАМОЯНДАГОНИ
МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМ ҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**Оиди қабул кардани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон
«Дар бораи энергетика» ва мавриди амал қарор додани он**

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2000, №11, мод. 504)

Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон **қарор мекунад:**

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи энергетика» қабул карда шавад.
2. Қонуни мазкур пас аз интишори расмиаш марвиди амал қарор дода шавад.
3. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хусуси ба Қонуни мазкур мутобиқ гардонидани қонунгузорию чорӣ тақлифҳо пешниҳод намояд ва қарорҳои худро бо Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи энергетика» мутобиқ гардонад.

**Раиси Маҷлиси намояндагони
Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, 4 ноябри соли 2000,
№143**

С. ХАЙРУЛЛОЕВ

**ҚАРОРИ МАҶЛИСИ МИЛЛИИ
МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМ ҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

Оиди Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи энергетика»

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2000, №11, мод.506)

Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистонро «Дар бораи энергетика» баррасӣ намуда **қарор мекунад:**
Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи энергетика» қонибдорӣ карда шавад.

**Раиси Маҷлиси миллии
Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, 10 ноябри соли 2000,
№123**

М. УБАЙДУЛЛОЕВ